

פרשת לך לך

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך..." • אברהם לא שואל שאלות ומבצע את הוראת ה' בדיוקנות • וגם: ברית מילה, נמרוד ומלחמת המלכים בפרשת השבוע 'לך לך'

בתקופה בה התרחש סיפור פרשתנו שלט נמרוד כמעט בכל הארץ, עד האסון הטראגי של מגדל בבל, אחריו התפזרו רבים לארצות שונות. גם אז, על אף שנחלש כוחו רדף נמרוד אחרי אברהם (שעדיין נקרא 'אברם') בו ראה מורד במלכות.

בהיותו לא רק שליט, אלא גם אליל הארץ שפסלי דיוקנו היו בכל בית, זעף למשמע רעיונותיו המוזרים של אברם אודות בורא העולם ומנהיגו, ועוד יותר כעס למראה האנשים הרבים שהאזינו לאברם. עקב כך נאלץ תרח אבי אברהם, שחשש לחיי משפחתו, לנדוד מדירתם באור כשדים לעבר ארץ כנען. בדרך עבר בחרן ובראותו את תושבי העיר השלווים ואדמתם הברוכה החליט לקבוע את מקומו איתם.

עולה חדש בארץ

אברהם הקים אוהלו בחרן ועוסק בתמיכה ובסעד גשמי ורוחני לכל הנזקקים. הוא פרסם והפיץ את דבר מציאות האלוקים בעולם, וכפי שנאמר: "את הנפש אשר עשו בחרן" - שהכניסם תחת כנפי שכינה. אברהם מגייר את האנשים ושרי (שרה) את הנשים.

ואז, לאחר שהתבססו במקום, נשמע קול ציווי ה' אל אברהם: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך". אברהם אינו מהסס לרגע וממלא אחר ההוראות, על אף שאלוקים אפילו לא גילה לו מהי ארץ היעד. באותה הזדמנות מברכו ה' ומבטיח לו כי: "אעשך לגוי (עם) גדול...". אברהם מגיע אל ארץ כנען והולך בה לאורכה ולרוחבה. באחת מחניותיו מתגלה אליו האלוקים ומבטיח לו: "לזרעך אתן את הארץ הזאת" - הבטחה המלווה את עם ישראל אלפי שנים הן בימי גלותו באדמות נכר והן בהיותו בארץ ישראל כשהיא משמשת לחיזוק התיישבותו בה. אברהם בונה מזבחות במספר מקומות, לאות תודה לאלוקים על הבטחותיו.

הירידה למצרים

"עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה..." (מסכת אבות ה, ג). אחד מהם היה זמן קצר אחרי בואו לארץ, כשרעב כבד פקד דוקא את ארץ כנען אליה הגיע בשליחותו של ה'. הוא לא הרהר אחר דבריו של ה', נטל את מקל הנדודים והלך לארץ מצרים בה לא פגע הרעב.

מצרים היתה באותם ימים שטופת זימה ופרוצה בעריות ואברהם חשש מאוד פן יתנקלו לאשתו יפת המראה. ואכן, שרי מובלת לבית המלך פרעה שחפץ לקחתה לאשה, אך לאחר שאלוקים שולח בו נגעים גדולים הכיר ברוע מעלליו, החזיר את שרי לאברם ושילח אותם מארצו. כך חזר אברם לארץ כנען לאחר כשלושה חודשים.

בכל מסעותיו נלווה אל אברהם לוט בן אחיו שהחליט לקשור עמו את גורלו. אך בעקבות תקרית בין רועי אברהם ורועי לוט החליטו השניים להפרד כשלוט בוחר לעצמו את כיכר הירדן, חבל ארץ הידוע בפוריותו, וקובע את מקום מושבו בעיר סדום.

פרשת לך לך

מלחמת אברהם בארבעת המלכים

ארבעה מלכים התקרבו אל ארץ כנען כדי להלחם בחמשת מלכי הארץ ולכבוש את ארצם. אלו נפלו במלכודות שהטמינו להם, וכך כבשו ארבעת המלכים את סדום ולקחו בשבי את לוט. אחד מפליטי המלחמה, שלימים התפרסם כעוג מלך הבשן, הגיע אל אברהם (שישב באלוני ממרא, ליד חברון) והודיע לו על נפילתו של לוט בן אחיו בשבי. אברהם יצא למלחמה בצבאות האדירים ובעזרת ה' השיגם, היכה בהם ושחרר את לוט ורכושו מן השבי. כל מלכי הארץ חגגו והודו לאברהם ואף הכתירו אותו כמלכם.

אבל אברהם אינו מתרשם מכל ההמולה סביבו והוא מחזיר את שלל המלחמה לבעליו בידעו כי ה' הוא הזן ומפרנס לכל.

ברית "בין הבתרים"

לאחר גמר המלחמה שב אברהם לביתו והנה שוב מתגלה אליו הקב"ה ומבטיח לו שכר הרבה. אברם שופך את ליבו בפני אלוקיו: "...ה' מה תתן לי ואנוכי הולך עירי (חסר בנים)...". ה' נענה לאברהם: "הבט נא השמימה וספור הכוכבים ... כה יהיה זרעך". ובנוגע להבטחת הארץ כורת ה' ברית עם אברהם. אברהם לוקח שלושה עגלים וכמספר הזה עיזים ואילים. הוא בותר אותם (חותך) אותם לשניים (כך דרכם של כורתי ברית) ולאחר מכן נופלת עליו תרדמה. קול ה' נשמע אליו: "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם (מצרים), ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה ... ואחרי כן יצאו ברכוש גדול ... ודור רביעי ישוב הנה (לארץ כנען)...". הקב"ה קובע גם את גבולות הארץ המובטחת: למן נהר פרת בצפון ועד הנילוס בדרום.

הגר וישמעאל

אברהם נענה לבקשת אשתו ולוקח לאשה את שפחתה, הגר, כדי שיוולדו לו ממנה צאצאים. אך "אליה וקוץ בה", לאחר שזו הרה מתחילה היא לזלזל בגבירתה, שרי, אשר לא יכלה לסבול זאת והעמיסה עליה עבודה רבה עד שזו עזבה את הבית וברחה למדבר. שם נגלה אליה מלאך האלוקים המבהיר לה כי יצא ממנה ישמעאל, אשר ממנו תצא אומה שלימה. המלאך מורה לה לחזור לאדוניה.

ברית המילה

כשהוא בן תשעים ותשע שנים מצוה ה' את אברהם לקיים את מצות המילה. מצוה זו תמשך מעתה לדורות: "ובן שמונה ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם...". מי שלא יקיים מצוה זו יענש: "ונכרתה הנפש ההיא מעמיה, את בריתי הפר". המילה היא האות החקוק בבשר הגוף היהודי לברית בין עם ישראל לאלוקיו - "והיה לאות ברית ביני ובינכם". מלבד את עצמו מל אברם אף את ישמעאל בנו, שהיה כבר בן שלוש עשרה שנה.

שינוי השמות וההבטחה לבן

הי משנה את שמותיהם של אברם ושרי. אברם יקרא מעתה - אברהם - "כי אב המון גויים נתתיך". ושרי תקרא שרה - שתהא (גבירה) על הכל. כמו כן מבטיח ה' לאברהם כי "למועד הזה (אותו תאריך) בשנה האחרת (בשנה הבאה)" תלד שרה בן, ויקרא שמו - יצחק.

פרשת לך לך

מה גילתה הפרידה מאברהם?

שני שותפים עתירים בנכסים חיו בעיר אחת. אחד מהם היה גומל חסדים ונותן צדקה, ומפזר את ממונו לעניים, ובשל זאת נתן לו ה' הצלחה וכל מה שניסה הצליח. וכל האנשים סביבו כולל גם השותף שלו היו בטוחים כי שני השותפים ביחד הינם ברי מזל גדולים וההצלחה מאירה להם פנים כאחד.

כעבור זמן מה, נפרדו השותפים וכל אחד מהם הקים עסק משלו. הראשון הצליח מאוד גם בעסק השני אך השני ירד פלאים עד שהגיע לפת לחם. אז התברר שלמעשה מזלו וברכתו של הראשון היא שהביאה להם את הצלחתם.

כך היה גם עם אברהם ולוט. כשלוט גר עדיין עם אברהם חשבו כולם ששניהם צדיקים. אולם לאחר שנפרדו מיד כתוב "ויסע לוט מקדם" שאמר "אי אפשי לא באברהם ולא באלוקיו". אז ראו כולם שכל מה שהיה ללוט היה בזכות אברהם וראו את ההבדל בינם.

ברית המילה

"ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו, וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמלו את בשר ערלתו ... וכל אנשי ביתו נימולו אתו" (יז,א).

הרמב"ם במורה נבוכים בפרקי טעמי המצוות מטעים שני טעמים שונים למצוות המילה: "ואין המצוה הזו להשלמת חיסרון הבריאה, ואותו הנזק הגופני הנעשה באבר זה, הוא המטרה, אשר לא יתקלקל בו מאומה מן הפעולות שבהן יציבות האדם, ולא בטלה בה ההזרעה, אבל פחתה בה הלהיטות והתאוותנות המופרזים מכדי הצורך". הטעם הראשון עוסק ב"סור מרע" - המעטת התאוה.

ואילו הטעם השני כותב הרמב"ם: "ויש במילה לדעתי עוד ענין אחר חשוב מאד, והוא שיהיו כל בעלי ההשקפה הזו, כלומר, סוברי ייחוד השם, להם סימן אחד גופני הכוללם, ולא יוכל מי שאינו מהם לטעון שהוא מהם, והוא נכרי. לפי שאפשר שיעשה כן כדי להשיג תועלת או להתנכל לאנשי הדת הזו, ומעשה זה לא יעשהו האדם בעצמו או בבנו אלא מתוך דעה ברורה, כי אין זו שריטה בשוק או כויה בזרוע, אלא דבר שהיה קשה מאד. וידוע גם ערך האהבה והעזרה המתפתחים בין בני אדם, אשר כולם באות אחד. והיא כעין הברית והמבטח, וכך המילה הזו, היא הברית אשר כרת אברהם אבינו על הדעה בייחוד השם. וכך, כל הנימול הרי הוא נכנס בברית אברהם ומתחייב בבריתו להיות בדעה על הייחוד להיות לך לאלוקים ולזרעך אחרך". כלומר, המילה מסמלת את השותפות של כלל ישראל.

דברים דומים לטעמו זה של הרמב"ם כותב בספר ה"חינוך": "משרשי מצוה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם, להבדילם משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם אשר מוצאם ומובאם איננו שוה ... ולא בראו שלם מבטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו".

בעל ספר "חרדים" - רבי אלעזר אזקרי מצפת, כותב: "אחרי שציוה ה' לאברהם על המילה, חזר ורמז לו: 'והיה לאות ברית ביני וביניכם', והיא מצוה שנית, תלויה בלב, שיעלה כל יום אדם על ליבו שהוא עבד חתום למלכו של עולם, ולא ימרוד בו ויחזיק עצמו לבן חורין, שכן מנהג העולם להיות האדון חותם את עבדו בהטבעת גושפנקא על בשרו כדי שתהא אימתו עליו". כלומר, אות הברית היא תוספת על המילה הנעשית בגוף האדם ואילו אות הברית נקבעת בלב האדם.

פרשת לך לך

ויאמר אברהם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי

כאשר פונה אברהם אבינו לקב"ה ומבקש ממנו שייתן לו בן, אומר אברהם:

{א} אחר הדברים האלה היה דבר יהוה אל אברהם במחזה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד:

{ב} ויאמר אברהם אדני יהוה מה תתן לי ואנכי הולך עירי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר:

{ג} ויאמר אברהם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי: {ד} והנה דבר יהוה אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך:

לכאורה, אברהם דואג מה יהיה עם הרכוש, או לחילופין אברהם מקשה איך יהיה לו שכר הרבה מאוד כמו שאומר לו השם, אם תאוותו ורצונו הגדול ביותר הוא לבן? שהרי אם הקב"ה לא נתן לו זרע אז אפילו הרכוש שלו הולך לאליעזר!

אבל נתחדש לי בס"ד, שבאמת מה שדואג אברהם אבינו באצילות נפשו הוא לתורה אותה הוא למד, את כל התורה שאותה תלמידו אליעזר היה גם כן מלמד לתלמידים, כמו שאמרו חז"ל על מה שכתוב בפסוק "דמשק אליעזר", נוטריקון שדולה ומשקה מתורת רבו, ועל כך היה מיצר ודואג אברהם, מה יהיה על התורה של עם ישראל, האם היא נדונה חלילה להיות מורשת לעבד כנעני? שהרי התורה קרויה ירושה שנאמר: "תורה ציוונו לנו משה מורשה קהילת יעקב" ואמרו חז"ל היא ירושה לנו, אם כך לכך היה דואג אברהם במה שאמר:

"...והנה בן ביתי יורש אתי" שזה מכוון על התורה שאליעזר עלול לרשת אותה.

וכן מייד בהמשך הפרשה לאחר שהקב"ה מבטיח לו שאת התורה שלו ירש מי שיצא ממעיו ולא תעבור לעם אחר אז ממשיך ושואל אברהם במה אדע כי ירשנה על ארץ ישראל,

{ה} ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: {ו} והאמן ביהוה ויחשבה לו צדקה: {ז} ויאמר אליו אני יהוה אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה: {ח} ויאמר אדני יהוה במה אדע כי אירשנה:

כמו שאמרו חז"ל שרצה לדעת במה הארץ מובטחת גם לבני בניו אם חלילה יחטאו במה אז ירשו את הארץ כי שמא החטא יגרום!

כעת מובן יותר עומק השאלה של אברהם, שאם כעת הוא מובטח על התורה שלא תהא מורשת לעם אחר אז יש טעם בבקשה ודאגה לרשת גם את ארץ ישראל לבני הבנים, שיוכלו ללמוד בה את התורה הקדושה בכל מצב, שאוירה של ארץ ישראל מחכים.

מכל זאת עולה, שכל דאגתו של אברהם אבינו עליו השלום הייתה על התורה הקדושה שתהא מורשת ומועברת בעם ישראל דווקא, ושיזכה וילמד אותה במקום הראוי ביותר האפשרי, בארץ ישראל וממילא יתקיימו בעם ישראל כל הברכות האין סופיות ללמודי התורה.

להסיר את הלוט (תרתי משמע)

פרשת לך לך

בלב כל יהודי בוערת אהבה ל-ה'.
צריך רק להסיר את הלוט (תרתי משמע)
במקום להרגיש את ה', מרגיש את תאוות הלב.
חושב על עצמי ושוכח את ה'.
צריך וחייב להסיר את הלוט...
ממש כמו שעשה אברהם אבינו כשאמר ללוט:
"הפךד נא מעלי, אם השמאל ואימנה
ואם הימין ואשמאילה".

היצר הרע אורב לנו בכל פינה.
"אין שום יאוש בעולם - כלל".
חייב להילחם בו.
להפוך את אש התאוות למדורות אש של קדושה - של אהבת ה'.
להחליף את "גן עדן הגשמי", המדומה,
בגן עדן אמיתי, דבקות ב-ה'. טעם מתוק של קדושה.

כשאדם הולך עם האמת,
הוא לא מתרגש ממה שאחרים אומרים לו ומה חושבים עליו.
הוא מקבל כוח מ-ה'.
"מאברהם אבינו ע"ה ירשנו את אומץ הלב להיות במיעוט,
את הכוח לא להיסחף אחרי כל מה שהוא קסום ונוצץ..."

המבחן האישי שלנו כלפי ה' הוא מעל הכל.
בורא עולם ריחם עליך וזיכה אותך להכיר אותו, להתקרב אליו,
הרי מצד חיוב הכרת הטוב של התקרבותך,
אתה צריך לקרב ולעזור גם לאחרים,
לעזור להם להתחבר עם האור של העולם, עם המתקוות של העולם.

"תְּכַמֵּת אֶדָם תְּאִיר פְּנֵיו" (קהלת ח:א),
אנשים רואים כזה אור, כזה אושר, כזו שמחה על הפנים שלך, אז מתקרבים (תרתי משמע),
"לך לך לך",
לך אל המקום אליו שואפת ומתגעגעת - נשמתך,
ונשמת זולתך...

ערך מתנת החיים (גם בעידן הקורונה...)

פחד הינו תגובה לגיטימית למצב בו אדם חש אובדן שליטה, בפרט כאשר בכוחו של הגורם המאיים להשבית חיים, שהפחד מפניו כמעט בלתי נמנע. (ראו ערך "קורונה"...)
אך עם כל הכבוד לפחד, נדרשת גם תבונה כדי לדעת מתי וממה לפחד, ופרשתנו עושה לנו קצת סדר בעניין.

פרשת לך-לך מספרת בין היתר על מלחמת המלכים.

פרשת לך לך

בשנות ה-2000 לבריאת העולם, עבר הירדן היה כבוש תחת ממשלת קואליציה בת ארבעה מלכים - "אמקפל מלך שנגער, אריוך מלך אלסר, כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גנים" (בראשית יד, א). כתריסר שנים הטיל כדרלעמר את עריצותו על חמש ממלכות: סדום, עמורה, אדמה, צבניים וצוער, ולאחר מכן יצאו הם במרד כנגדו במשך שלוש-עשרה שנה (עי' שפתי חכמים, בראשית יד, ה אות ח).

בשנה הארבע-עשרה למרד, יצא כדרלעמר עם עמיתיו למלחמה כדי לדכא המרד. ארבעה מלכים נגד חמישה.

למעלה משתיים וחצי מיליארד (2,600,000,000) חיילים מנה צבאם של כדרלעמר וחבריו (סנהדרין קה:). כה גיבורים היו חיילי ארבעת המלכים, שבדרכם אל ים המלח, שם התבצרו חמשת המלכים, הכו הם "על הדרך" שישה עמים שנקרו בדרכם (עי' בראשית יד, ה-ז). לאחר מכן הם הוסיפו להביס ביד קשה גם את חמשת המלכים, בזזו את רכושם, ואף שבו את לוט אחיינו של אברהם (בראשית יד ח-יב).

שליח מיוחד רץ אל אברהם כדי ליידעו, שאחיינו נפל בשבי; ידיעה שוות ערך לבן משפחה שנפל בידי דאעש, רק שמדובר היה ביותר משתי מיליארד טרוריסטים ולא רק בכמה עשרות אלפים...

ואיך הגיב אברהם לידיעה שעליו לחלץ את אחיינו מציפורני המלכים המחרידים שדורסים ומחריבים את כל הנקרה בדרכם?

למרבה הפלא, ללא שום סממן של פחד.

הוא קרא לשלוש מאות ושמונה-עשר (318) עבדיו, והודיע להם חגיגית על היציאה המתוכננת למלחמת השחרור של אחיינו לוט בעוד מספר שעות (בראשית יד, יד). אה, ושלא ישכחו לקחת תפילין, שמא הם יתעכבו בדרך...

בשונה מאברהם, ילידי ביתו כן נחרדו וסרבו לצאת עמו למלחמה (בראשית רבה מג, ב). כך מצא אברהם אבינו את עצמו צועד עם עבדו-תלמידו, אליעזר בן נמרוד, בדרך להביס את הקומנדו המיומן של כדרלעמר, את סיירת שנגער וחטיבת אלסר.

טוב, ההמשך כבר ידוע. באורח פלא הכניע אברהם אבינו את ארבעת המלכים (עי' תענית כא. כיצד) וללא חת חילץ את אחיינו ממלתעות החמאס השנגערי. ורק אז פילח פחד עצום ונורא את ליבו של אברהם.

וכה מספר הכתוב: "אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אבכם במחזה לאמר **אל תירא אבכם** אנכי מגן לך שְׁכַרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד" (בראשית טו, א). אל תירא?! ממה יש לו לפחד עתה אחר שהביס בגבורה את ארבעת המלכים?

מסבירים חכמינו ז"ל (בראשית רבה מד, ד): "היה אברהם מפחד ואומר: 'ירדתי לכבשן האש וניצלתי, לרעבון ולמלחמה וניצלתי, שמא תאמר שקיבלתי שכרי בעולם הזה ואין לי כלום לעתיד לבוא.' אמר לו הקב"ה: 'אל תירא אבכם אנכי מגן לך, כל מה שעשיתי עימך בעולם הזה - חנינם עשיתי, ולעתיד לבוא שְׁכַרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד'."

מסביר רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, תשל"א-ג): "כל העולם כולו אין בו כדי (לשלם) שכר

פרשת לך לך

מצוה אחת. מכל מקום, דבר אחד ישנו שבו אפשר לשכר המצוה להשתלם בעולם הזה, והוא: **בחיים עצמם!** ומפני כך פחד אברהם, **"שמא החיים שניתנו לו בנס - הם הם שכרו, ושוב לא נשאר לו שכר לעולם הבא"**. על כך הרגיעו ה' שלא יירא, כי שכרו צפון לו לעולם הבא.

* * *

דברים אלו פותחים בפנינו צוהר להכיר בערך מתנת החיים.

אומרים חכמינו ז"ל (קידושין לט:): שבעולם הזה ה' לא משלם לאדם שכר על קיום מצוותיו. ולמה? מסביר הרמ"ע מפאנו (לפני כ-400 שנה, בספרו עשרה מאמרות), שהיות ומעשה מצוה הוא נצחי - כך גם תגמול השכר צריך להיות נצחי, וזה יקרה רק בעולם הבא - שהוא נצחי.

ברם, חיים הניתנים לאדם בנס בכוחם להוות תגמול נצחי הוגן על מעשה מצוה, שכן ביד האדם להפוך את חייו לנצחיים כמו המצוות הנצחיות - **וזאת באמצעות לימוד התורה וקיום המצוות!**

לפיכך קורא הנביא: **"מה יתאונן אדם חי?"** (איכה ג, לט), הן כל זמן שאדם חי - יכול הוא לזכות בחיי נצח לו רק ינצל את ימיו כראוי, ואם כן **"שמחתו ואושרו צריכים להיות לאין קץ ושיעור עד שלא יחוש ולא ירגיש בכל הקורות הבאים עליו - ואפילו ייסורים גדולים ועצומים כייסורי איוב, כאין וכאפס ייחשבו לעומת הרגשת האושר של עצם החיים"** (שיחות מוסר, שם).

* * *

בתקופה זו בה אנו נכבשים תחת המגף הסיני ששמו 'קורונה', הדברים הללו מקבלים משמעות.

מי היה מאמין, שבשנת 2020 העידן בו הטכנולוגיה המתפתחת הפכה את העולם כולו לכפר קטן וזמין, כל בן אנוש בתבל יכסוף רק לדבר אחד: **לשגרת חיים נורמלית**. בלי מסכות, בלי ריחוק חברתי ובלי הגבלות. **פשוט חיים!!**

אבל האמת ניתנת להיאמר, שכשחיינו באותה שגרה נורמטיבית - לא ממש הערכנו אותה. תודו.

מי העריך את היכולת לנשום? לטעום? להריח? ללחוץ יד? לחבק? לבקר? להתפלל בבית כנסת?

לקחנו דברים כמובן מאליו והשקענו את כוחנו במרדף הבלתי פוסק אחר החסר, במקום ליהנות מהקיים... העדפנו את קטיפת החומר וברק הממון על פני עיצוב הנפש, חיזוק שלום הבית וחינוך הילדים.

עתה הושבנו אל נקודת ההתחלה.

בימינו אין שום ערך לכסף, לבילויים ולשעשועים. האמת, שאפילו לא לעבודה. רק רוצים לחיות בבריאות. לקום בבוקר בלי קורונה, וזהו. כל השאר - בונוס!
נדמה, כי כשם שאין האור ניכר מתוך החושך, כך משתמש ה' במוות כדי להבליט את חשיבות החיים.

העושר והנהנתנות כבר אינם צבעוניים ומפתים כמו פעם. הם אפילו אפלוליים אל מול עושר מתנת החיים, עמה בידנו לרכוש קנייני נצח - ששום בידוד בעולם לא יוכל למנוע את החי מלהשיג.

פרשת לך לך

אז הבה נכיר בערך מתנת החיים ונחשב מסלול מחדש: **כיצד ננצל את חיינו בתבונה ונזכה בתמורה נצחית השווה את הזמן שהשקענו מחיינו עבורה?** לסיום, הצטיידו במסקנתו של ילד פיקח.

אב עשיר ורברבן יצא עם בנו לטייל בכפר במטרה שיקבל מושגים: עד כמה אנשים יכולים להיות עניים.

בשובם מן הכפר, שאל האב את בנו עם ברק מתנשא בעיניים: "נו, מה למדת מהטיול?".

השיב הבן נרגש: "למדתי המון. ראיתי שלנו יש רק פיסת נדל"ן לחיות עליה - להם יש את כל האופק. לנו יש בריכה שמגיעה רק עד אמצע החצר - להם יש אפיק נחל שאין לו סוף. אנחנו יבאנו גופי תאורה מחו"ל לגינה - להם יש את הכוכבים שמנצנצים בשמי הלילה. לנו יש משרתים שמשרתים אותנו - הם זוכים לשרת אחרים. אנחנו קונים את האוכל שלנו - הם מגדלים את שלהם. לנו יש חומות הגנה סביב לרכושנו - להם יש חברים וקרובים שמגינים עליהם"...

האב היה המום לשמע דברי בנו. כבר ניתן היה להבחין כי הנצנוץ היהיר שבעיניו כבה... "תודה לך, אבא", סיים הבן, "תודה שהראית לי כמה עניים אנחנו. תודה שלימדת אותי שהכל יחסי, שמה שאחד יראה כחסר ערך - השני יראה כאוצר... זמן רב מחיי בזבזתי על התעסקות במה שאין לי, וכעת אפנה לנצל את חיי ולהפיק את מה שיש בי. תודה לך, אבא. תודה".

נראה כי הבידוד פעל בקשיחות להחדיר אל תודעתנו את מסקנתו של אותו בן משכיל, ואם רק בשביל שנפנים מסר באה הקורונה - דיינו!

ונברכו בך כל משפחות האדמה (יב' ג')

פירש"י אדם אומר לבנו תהא כאברהם.

ולמה דווקא לבנו?? ומדוע דווקא אברהם??

אלא, אומר האבא לבנו רוצה אני לראותך ת"ח גדול וצדיק.

שואל הבן, אבא, אבל אתה גם יהודי טוב מתפלל קצת לומד קצת, אני רוצה להיות כמוך?!

עונה לו האבא, אני מברך אותך שתהא כאברהם, שהיה לו אבא \\"תרח\" ועם כל זאת יצא ממנו אברהם אבינו,,,

אם מחוט ועד שרוך נעל (בראשית יד' כג')

ולכאורה הוא לשון מוזר כי היה על אברהם לומר מחוט שהוא דבר קטן עד זהב ויהלומים שהם דברים גדולים ומהו חוט ועד שרוך???

ופירש הגר"ר קרלנשטיין שליט"א כי אם היה נוקט אברהם בלשון הזאת היה עוד דרך להבין ולהתפשר איתו שיקח דבר קטן כלשהוא, אבל בדבר זה נתכוין אברהם לומר לו שלא יקבל ממלך סדום מאומה

פרשת לך לך

מחוט ועד שרוך נעל.

האדמו"ר מגור בעל "האמרי אמת" פירש באופן שונה, כי בגמרא (ב"ב טו:) נכתב "כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך" והיינו כי היתה לו סגולה מיוחדת. א"כ אומר אברהם למלך סדום לא אקח ממך מאומה אפילו לא חוט שלא תגיד כי בסגולתך "אני העשרתי את אברהם",

במה אדע כי אירשנה (טו:ח)

תמוהים ביותר דברי שמואל (נדרים לב.) "מפני מה נענש אברהם אבינו שנשתעבדו בניו למצרים 210 שנה? מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה (כלומר: ביקש בקשה מוגזמת, לקבל אות על ירושת הארץ), שאמר 'במה אדע'".

וכפי שהעיר הכלי יקר: "הַשְׁכֵּל ימאן לקבל דרוש זה שיסבלו בניו עונש גדול כזה בעבור האות ששאל אברהם, ואברהם לא קיבל שום עונש, ושיני הבנים תקהינה!"
וחוץ מזה, ייחוס חוסר אמונה בהבטחת ה' בלי אות מפורש אינו עולה בקנה אחד עם הנאמר בפסוק ו': "והאמין בה!" (רד"ק ועוד).

המפרשים מעלים שלש אפשרויות להסביר את בקשת אברהם אבינו: אות שבניו לא יחטאו ויאבדו בכך את זכותם; דרך בה יוכלו להתכפר אם יחטאו (רש"י בזכות הקרבנות); והבטחה שהכנענים לא יחזרו בתשובה (כי עד ש"שלם עוון האמורי" לא יאבדו את זכותם בארץ).

לפי המלבי"ם, אברהם אבינו, ברוב ענוותנותו ("ואנכי עפר ואפר") תפס את הבטחותיו של הקב"ה כחסד ורחמים כלפיו לא משפט ודין שמגיע לו, אלא "ויחשבה לו צדקה", ולא כזכות המגיעה לו בדיון.

על כך השיבו ה': "אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים וגו'" (טו:ז) והזכיר "אור כשדים" כדי לומר לו שמלך הזכות (אמונתו בה' ומסירות נפשו) מגיעה לו ארץ ישראל לירושה. אולם הכרזה זו הדליקה נורה אדומה אצל אברהם אם מלך הזכות אנו יושבים בארץ, מה יקרה אם לא נהיה זכאים? ולכן ביקש אות. תשובת ה': "בזכות הקרבנות" כוונתה להקרבה אישית (באור כשדים ממש), וכפי שמסביר הרמב"ן בתחילת ספר ויקרא, זוהי משמעות ברית בין הבתרים.

הרב הירש דוחה פירוש זה, משום שאם כך הוא הפשט, היה צריך לומר "ה' אלוקים: אדע! במה [באיזו זכות] אירשנה"? והוא מוכיח ממספר פסוקים שבניגוד לשורש "נתן" המציין פעולה אקטיבית רק מצד הנותן, השורש "ירש" (הנאמר בכיבוש ארץ ישראל) מציין פעולה אקטיבית מצד היורש-הכובש (כדוגמת "עלה רש" ראה דברים א:ח; א:כא; ב:לא; ט:כג ועוד).

עד עכשיו דיבר ה' אתו רק על נתינת הארץ לו ולזרעו (יב:ז; יג:טו). כאן, בברית בין הבתרים, לראשונה (טו:ז), הזכיר ה' שהוא הוציא את אברהם "לתת לך את הארץ הזאת לרשתה".

אברהם אבינו, חדור אמונה ומעודד על ידי ניצחונו במלחמת המלכים (שהיא הפרשיה שקודמת לפרשייתנו), ראה בהצלחתו בכיבוש ארץ ישראל צעד ראשון בירושת הארץ. הקב"ה עונה לו שאכן קניין ארץ ישראל לדורות יתבצע על ידי ירושה (אקטיבית) וישיבה.

מלא תקווה, אופטימיות והתלהבות, פונה אברהם אל ה' ושואל אותו: האם הניצחון על המלכים הוא אות, שהגיע הזמן לכיבוש ולמימוש ההבטחה על ירושת הארץ? ואם לא, במה אדע כי אירשנה (כי הגיע הזמן

פרשת לך לך

(לרשת)?

עונה לו ה', שעוד עתידים בניו לסבול טלטולים ועינויים, כי טרם מלאה סאתם של הכנענים ("כי לא שלם עון האמורי") ועוד לא הגיע הזמן לרשת את הארץ. אבל אל יאוש: "דור רביעי ישובו הנה" (טו:טז).

מעניין הדבר, שאותן מלים ששמואל דורש לגנותו של אברהם אבינו, נדרשות על ידי הרב הירש דווקא לשבחו אדם שְׁכַמָּה וחושק לכבוש את הארץ המובטחת ולהתיישב בה.

אל הארץ אשר אראך (יב א)

נאמר בבראשית רבה, לט, ט: ולמה לא גלה לו, כדי לחבבה בעיניו ולתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה.

הרב שמשון פינקוס זצ"ל ב'תפארת תורה' באר את מאמר חז"ל "האבות הן הן המרכבה" (ב"ר מז, ו) כך:

הנה אם נשאל את המרכבה עצמה שהשר יושב בה, לאן פניך מועדות? הרי תאמר: וכי יש לי יעד להגיע אליו?! הלא כל תפקידי הוא להרכיב את השר. כשהוא מפנה אותי לימין - אני פונה לימין, כשהוא מפנה אותי לשמאל - אני פונה לשמאל, ואין זה עניני כלל לאן אגיע לבסוף, זה ענינו של השר. כלומר, המרכבה מצד עצמה אינה נוסעת לא לירושלים ולא לטבריה, היא נוסעת רק - ימינה או שמאלה, על פי רצון השר המנהיג אותה.

זהו, אם כן, מה שכתוב על אברהם אבינו שהלך "אל הארץ אשר אראך", והיינו שכל פניה פנה על פי הדיבור, אבל הוא מצד עצמו לא היה לו שום יעד, רק לעשות רצון קונו.

ואולי דבר זה נרמז בדברי המדרש הנ"ל - "לתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה", שכן, אם היה לו יעד סופי, הרי שקיום המצוה היה אחד בלבד - להגיע אל היעד, אבל עתה שלא ידע לאן פניו מועדות, נמצא שעצם ההליכה היא גופא המצוה, אם כן בכל פסיעה קיים מצות הליכה וקיבל עליה שכר בפני עצמה.

זאת ועוד, כאשר לא גילה הקב"ה לאברהם לאן הוא הולך, הרי שכל פסיעה ופסיעה שהתרחק אברהם מבית אביו ומארצו היתה קשה לו כמו הפסיעה הראשונה, כי כאשר יודעים לאן הולכים - כשמתקרבים נהיה יותר קל, ועל ידי זה זכה לשכר על כל פסיעה ופסיעה.

והיה ברכה (יב א)

ברש"י: יכול יהיו חותמין בכולן, ת"ל: והיה ברכה - בך חותמין ולא בהם

מדוע, באמת, חותמים דוקא באברהם, מדוע לא מוסיפים גם את יצחק ואת יעקב?

באר ה"פנינים יקרים", שהנה בגמרא (ברכות מ ע"ב) איתא: "כל ברכה שאין בה מלכות - אינה ברכה".

אם אדם יברך "ברוך אתה ה' אלוקינו בורא פרי העץ", כלומר, הזכיר שם ולא הזכיר מלכות - זו איננה ברכה. כך אומרת הגמרא וכך נפסק להלכה.

והקשה שם תוספות, שהרי בתפילת שמונה עשרה הנוסח הוא ללא מלכות: "ברוך אתה ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב הקל-הגדול הגיבור והנורא". לא אומרים "ברוך אתה ה' "

פרשת לך לך

אלוקינו מלך העולם, אלוקי אברהם אלוקי יצחק וכו'!" ו

באמת הרא"ש תרץ שכשאומרים "הק-ל הגדול" נכללת בזה מלכות, שכן "גדול" הכוונה מלך.

לפי זה, אומר החיד"א, מובנים דברי דוד המלך ע"ה בתהלים (פרק קמה): "תהילה לדוד ארוממך אלוקי המלך", כשאני רוצה לרומם אותך אני אומר "אלוקי המלך" - גם שם וגם מלכות, ואז זה נחשב ברכה - "ואברכה שמך לעולם ועד". שואל דוד המלך: הרי, "בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד" - בתפילת שמונה עשרה הנאמרת בכל יום הנבי מברך ומהלל אותך למרות שיש שם רק את שמך, ואין שם מלכות. הכיצד? עונה דוד המלך: "גדול ה' ומהולל מאד" - המילה "גדול" היא במקום המילה "המלך".

עד כאן דברי החיד"א.

אבל התוספות שם תרץ תרוץ אחר, ש"אלקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך את הקב"ה על כל העולם, שהודיע מלכותו".

עד אברהם אבינו, הקב"ה היה מלך על העליונים בלבד. עשרה דורות מנח עד אברהם אבינו כולם היו עובדי עבודה זרה. עד שבא אברהם אבינו, קפץ לכבשן האש, והודיע קבל עם ועדה שיש בורא לעולם והוא מוכן למסור נפשו עבורו.

ולא זו בלבד, אברהם אבינו הקים בית מלון, ארח אנשים בחנם, העקר שיברכו את בורא עולם. אברהם אבינו עשה את הקב"ה מלך בעולם. כשאומרים, אפוא, "אלוקי אברהם", זה במקום לומר "מלך".

לפי זה נבין: מי עשה את תפילת שמונה עשרה שתהיה ברכה? אברהם אבינו. וזהו- "והיה ברכה".

אִמְרֵי נָא אַחֲתֵי אֶתְ לַמַּעַן יֵיטֵב לִי בְעִבּוּרְךָ וְחֲתִיָּה בְפִשִׁי בְגִלְלָךְ (יב יג)

ורש"י פירש יתנו לי מתנות. ומפורסמת הקושיה איך אפשר לומר שאברהם היה רוצה מתנות, הרי אמר למלך סדום לאחר שהחזיר לו את עמו ואת רכושו, אם מחוט ועד שרוך נעל וכו' אע"פ שמן הדין היה שלו, לא רצה במתנות מכל שכן במתנות חנם?

ואפשר לבאר, שאמר לשרה שכאשר יראו אותנו המצרים יאמרו גם בלי לשאול אשתו היא, והרגו אותי ואתך יחיו. ואם נאמר שמיד שיראו אותך המצרים תקדימי לומר אחי הוא גם זה לא יעזור, כי יאמרו מי ביקש ממך להגיד את זה אלא וודאי הוא בעלך. ומחמת יראה את משקרת. אם כן שוב והרגו אותי ואתך יחיו ואם נאמר שנתמתין עד שישאלוך מי אני שמא לא ישאלו שיהיה בעיניהם פשוט שאני בעלך ויהרגוני בלי שאלה. לכן אמר אמרי נא אחותי את בלי שישאלו ותגידי להם מיד הטעם שאני אומרת כן שהוא אחי בשביל שתתנו לו מתנות. וזה שאמר הכתוב אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך שזה יהיה הטעם והתוצאה תהיי ש..וחייתה נפשי בגללך..

וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט (יב' ד')

שואל המלבי"ם בספרו ארץ חמדה מה הקשר ומדוע ציין הפסוק כאשר דבר אליו ה'??

פרשת לך לך

ועונה המלבי"ם שהרי מה הניסיון של אברהם כל אחד שיבוא אליו הקב"ה ויגיד לו "לך לך מארצך" ודאי שילך וכי יש מישהו שלא ישמע לדברי ה'??

אכן יש לומר כי עיקר ניסיונו של אברהם היה לאחר זמן שהתפוגגה אצלו אירת ההתפעלות מהידברות עם השי"ת וקהה הרגש, ובזה נתנסה אברהם שלא קהתה השתוקקות זו לדברי ה' גם ימים רבים אחרי ציווי השי"ת.

וזה שכתב הפסוק "כאשר דבר אליו ה' " שההתלהבות שהיתה בו בזמן דיבורו עם ה' נקבעה בלבבו. אבל "וילך אתו לוט" נוסף אח"כ דהיינו שלוט נתלווה אליו ולא נסחף בהתלהבותו של אברהם אבינו, וכמו שכתוב וילך אתו

יִרְד אַבְרָם מִצְרֵימָה (יבי)

ידועים דברי ביקורתו הקשה והחריפה של רמב"ן על ירידת אברהם מצרימה מפני הרעב (יבי:):

"ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עוון מפני פחדו פן יהרגוהו. והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו... כי יש באלוקים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עוון אשר חטא. כי האלוקים ברעב יפדנו ממוות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא".

דברים מדהימים. אברבנאל מוסיף לתמוה "מי האיש המעלה [על דעתו] שיבחר בחיים עם קלון נמרץ כזה, ויבקש תועלת והטבה בהיות אשתו מזנה עם אחרים! ויותר ראוי היה שיבחר במוות, לבלתי עשות נבלה!"

גם מלבי"ם ורש"ר הירש מתייחסים לשאלות אלו, ומתוך דבריהם, מסתמנת התשובה הבאה:

א) אברהם לא נצטווה לגור בארץ כנען וגם לא נאסר עליו לצאת ממנה באיסור מוחלט ובכל מקרה. לסחור או לדבר אחר, כמו חיפוש מזונות מותר, ורק נאסר עליו להשתקע בחו"ל, וכדברי הספרי (כי תבוא כו:ה) "וירד אברם מצרימה מלמד שלא ירד אברהם להשתקע, אלא לגור שם", באופן זמני.

ב) אפילו אם נאמר שנאסר על אברהם לצאת מן הארץ, הרי פיקוח נפש דוחה כל איסור שבתורה. וכדי למנוע גוויעה ברעב מותר לחפש אוכל בחו"ל (וכן ציווה יעקב לבניו).

ג) לא עלה על דעתו שהמצרים שטופי זימה כל כך; אילו היה מודע לסכנה "לא היה יורד שמה, והיה בוחר בסכנת רעב" (אברבנאל). רק "כאשר הקריב לבוא מצרימה" ראה "כמה מאוסים ומקולקלים המה" (מלבי"ם).

ד) לא להציל את עורו התכוון אברהם, אלא התחבולה הייתה דווקא לשלום אשתו: "והרגו אותי" ולא אוכל להגן עלייך, אבל "ואותך יחיו" ויתעללו בך!

לכן יזם אברהם אבינו רעיון מבריק. לא היה לו ספק שהמצרים, ופרעה בראשם, לא יהססו להרגו על דבר אשתו. אבל הם יעדיפו לקחתה בדרך אלגנטית (אם היא אחותו), שהרי על עשיית נבלה באשה, לפעמים מסתבכים (פרשת דינה, פילגש בגבעה, אמנון ותמר וכו'). אברהם התכוון להצילה (ולא להרוויח בזכותה, חס ושלום) בבקשו מחיר מופרז מאוד עבורה ("למען ייטב לי בעבורך", ומהי אותה טובה מתבאר בהמשך: "ולאברם היטיב בעבורה, ויהי לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחת ואתנת וגמלים").

ואכן תחילה "המצרים" ראו אותה (ואחר-כך התייאשו בגלל המחיר) ואחר-כך "שרי פרעה" וגם הם

פרשת לך לך

התיישבו, ולא נותר אלא פרעה, וכל הזמן הזה, אברהם "מרוויח זמן" (כמו אהרן בחטא העגל). אחרי שמיצה אברהם אבינו את כל פעולות ההשתדלות נותן ה' את שכרו (יב:טז) ומציל את שרה אשתו (יב:יז).

שתי הוכחות להבנה שזהו רעיון מבריק שראוי לשבח, ולא חטא:

א) האירוע נחשב לאחד מהניסיונות שאברהם עמד בהם (אבות ה:ג ורע"ב שם);
ב) אברהם, וכן יצחק, חזרו על התרגיל פעמיים נוספות.

למען יטב לי בעבורך (יביג)

וברש"י שם "יתנו לי מתנות". והקשה אאמו"ר שליט"א שאל מדוע אצל פרעה אברהם לקח מתנות אח"כ ואלו אצל מלך סדום הוא לא לוקח מתנות.

ועיין בשפתי חכמים ג' תירוצים בזה. ונראה לי לתרץ בזה שאברהם הסכים לקבל מתנה זו מכיון שהוא נזק מלקיחת שרי, אך אצל סדום אברהם לא נזק מהמלחמה עם ארבעת המלכים וגם בין כך היה נלחם זאת כי היה צריך להציל את לוט ולכן לא הסכים לקבל כסף על מצווה זו.

ויהי ריב בין רעי מקנה אברם... הפרד נא מעלי (יג ז-ט)

אברהם אבינו עמל במשך כל ימי חייו לקרב לדרך ה' את כל באי עולם כשהוא מגייר את האנשים, ושרה, אשתו, מגיירת את הנשים.

אם כן, נשאלת השאלה, כיצד יתכן שדוקא הוא מציע ללוט להפרד מעליו, ואינו מנסה להחזיר אותו בתשובה שלמה על הגזל של מרעה בשדות זרים?

באר רבי ראובן קרלנשטיין שליט"א, שכאשר נודע לאברהם אבינו שלוט הולך לרעות בשדות זרים הוא בקש לדעת את מניעיו, ושאלו מהי הסבה למעשה הזה. אילו היה לוט משיב שטעמה של גנבה זו הוא משום מחסור במזומנים, היה אברהם מסתפק בשיחת מוסר ומותיר אותו לצידו, אך לוט השיב תשובה מפולפלת שבה טען כי מאחר שה' הבטיח לתת לאברהם את כל הארץ, ואין לו ילדים, הוא - לוט - היורש היחיד, וממילא מותר לו מדין ירושה לקחת ככל העולה על דעתו...

כאשר שמע אברהם אבינו את הנימוק ה'הלכתי' הזה, אמר מיד: הפרד נא מעלי! אינני מתעסק עם 'צדיקים', אלא אך ורק עם גויים, הרוצים באמת לקבל את דבר ה'!

וַיִּבְחַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כְּפָר הַיְרֵדָן (יגיא)

את הביטוי "אם השמאל ואימנה, ואם הימין ואשמאילה" (יג:ט) תרגם אונקלוס "אם את לצפונא, אנא לדרומא. ואם את לדרומא, אנא לצפונא" (וכן פירש רד"ק).

"שמאל" במקרא צפון ("אשר משמאל לדמשק" [יד:טו]) ו"ימין" דרום ("דגל מחנה ראובן תימנה" [במדבר ב:י]).

כשאדם נוסע "קדימה" (לכיוון מזרח הנקרא גם "קדמה" [יג:יד]) או כשהוא מחפש את דרכו, הוא נעזר

פרשת לך לך

לצורך התמצאות בשמש הבוקר הזורחת תמיד במזרח; לכן הצפון (בבוקר, כשהוא נערך לנסיעה) נמצא לשמאלו.

כידוע, גב ההר הוא, ברובו, אדמת טרשים שאינה ראויה לחקלאות פוריה, ואילו ככר הירדן "פלה משקה" (יג"י).

אברהם הציע ללוט חלוקה הוגנת הבה נחלק את הארץ לרוחב: בחר אתה את הצד הצפוני או הדרומי, ולשנינו יהיה חצי מן החלק הטוב לחקלאות, וחצי מן החלק המתאים למרעה.

אולם, לוט היה חמדן, "ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן, ויסע לוט מקדם" (יג"יא). הוא רצה את כל האזור המזרחי הטוב! ובכל זאת, אברהם, בצדקו, הסכים.

והוא כהן לאל עליון, ויברכהו (יד יח-יט)

רבתינו אמרו (נדרים לב): שמלכי צדק לא טוב עשה שהקדים לברך את אברהם אבינו לפני שבירך את הקב"ה. ומפני כן הפסיד כהונה. ואלו דבריהם: ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם. כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום, הוציאה מאברהם, שנאמר ברוך אברהם וגו' וברוך אל עליון. אמר לו אברהם, וכי מקדימין ברכת עבד לברכת רבו. מיד נתנה לאברהם והיינו דכתיב והוא כהן לאל עליון. הוא כהן, ואין זרעו כהן.

והנה אין לשאול, והלא הקב"ה נקרא "מלך הכבוד", ואמרו חז"ל: שנקרא כן "לפי שחולק כבוד לבריותיו". וא"כ מדוע חמיר טובא אם מברכים לבשר ודם, בעוד שהוא עצמו חולק הכבוד.

אכן, זו אינה שאלה. כי ראשית, מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. עיין בקידושין (דף לב:). ועוד, אמת שהקב"ה מכבד לבריותיו ומתעלם כביכול מכבודו. אכן זהו כאשר הקב"ה עושה זאת, אבל אנחנו עבדיו, צריכין מצידנו לתת תחילה וראש כבוד לאדוננו יתברך לפני כל כיבוד אחרים. ולברכו בראש לפני כל ברכה לזולתינו.

ואשר על כן כתוב בספרי הקודש, שכאשר אדם בא לברך את חברו או את בניו בליל שבת, יקדים ויאמר: יהי שם ה' מבורך וגו', או: יתברך שמו של הקב"ה, ואחרי כן יברך את מי שיחפוץ לברך. ובכך מתחזקת הברכה. כי הרי בכך חולקים כבוד בראש למלך מלכי המלכים ואח"כ לבריותיו. וראה מ"ש בזה רבנו אליעזר פאפו בספר פלא יועץ (מערכת ברכות). וגם הזהירו שכאשר רוצה לברך לחיים על היין שתחילה יברך את ברכת הגפן ואח"כ יאמר לחיים ויברך את חבריו.

ובזוהר הקדוש (פרשת ויחי דף רכז:) כותב שכן עשה יצחק אבינו שלכן נאמר "ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" זה ברכה להקב"ה ואח"כ בירך "ויתן לך האלקים". וכן עשה יעקב כשבירך את בניו. ע"ש. וכתוב שם עוד: "ואם לא בירך האדם את הקב"ה בראש, אז גם ברכות שמברך האיש לבשר ודם, לא מתקיימים". והובא בפלא יועץ (שם).

ובזה אפשר לרמוז: "ברכת הוי"ה היא תעשיר", כלומר ברכה שברכת תחילה את הקב"ה היא תצליח ותעשיר.

כִּי שָׂרָה, שָׂמָה (יזטז)

פרשת לך לך

רעיון מהפרשה

"כי שרה שמה" - כאשר החליף ה' את שמו של אברם לאברהם נאמר "והיה שמך אברהם" בלשון עתיד, ואילו אצל שרה כאשר הוחלף שמה משרי לשרה נאמר בלשון עבר "כי שרה שמה", כבר עכשיו שמה שרה. ויש לשאול מה ההבדל בין שרה לאברהם?

אחד מגדולי ישראל ר' יצחק מוולזין הסביר זאת במשל: כאשר אדם מוכתר למלך ועולה לישוב על כסא מלכותו, עורכים לכבודו טקס מיוחד בעת כניסתו לתפקיד- הכתרה. כל אחד מבין שאין צורך לערוך טקס הכתרה מיוחד שבו תוכתר גם אשתו של המלך- למלכה, כי ברגע שהושם הכתר בראשו של המלך, אשתו אוטומטי הופכת למלכה.

כך בשעה שאמר הקב"ה לאברהם "והיה שמך אברהם", משמעות הדבר היתה כפי שאמרו חז"ל "שעשאו אב המון גויים", שקיבל את המלכות על הגויים. אם כן באותה שעה הפכה שרה למלכה "כי שרה שמה", אם אברהם הוא מלך ממילא שרה היא מלכה ואינה צריכה לשינוי השם.

מכאן לקח מוסרי: אדם שמתנהג כמו מלך אשתו מתעטרת בתואר של מלכה. רבי חיים ויטאל זצ"ל תלמידו הגדול של האר"י הקדוש כותב כי מידותיו של האדם נמדדות כפי יחסו של אשתו. אדם שעוסק בצרכי ציבור ובביתו נוהג בכעס ובהקפדה איננו איש חסד. אדם נמדד כאיש חסד קודם כל ביחס שלו אל אשתו ובני ביתו. החסד מתחיל בבית.

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך (יב , א)

"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"

הקשו המפרשים, שהרי הסדר היה צריך להיות הפוך, שהרי ביציאת אדם ממקומו הרי הוא קודם יוצא מבית אביו ואח"כ ממולדתו דהיינו עירו ואח"כ מארצו ומדוע כתבה התורה בסדר הפוך?

ענה על כך הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין: אבות החסידות יסדו כלל גדול, האדם נמצא היכן שמחשבותיו משוטטות. אם הוא נמצא בבית הכנסת ומחשבותיו הם על עסקיו ושדותיו הרי שהוא נמצא בשדה ואם נמצא במקום עבודתו ומחשבותיו על דברים שבקדושה, או שחושב על בית רבו הרי שהוא בעצם נמצא במקום קדוש.

כאן כשהקב"ה אמר לאברהם אבינו לצאת מארצו ומבית אביו מלבד הכוונה הפשוטה של יציאה בפועל, היתה גם כוונה על יציאה מדרכי אביו תרח ומדרכי מולדתו ושיעקור מלבו וממחשבותיו את הליכותיהם הנלוזות וא"כ הליכה שכזאת במחשבות ובהנהגות אמנם הסדר מתאים ביותר, מקודם מארצך מדרכי המדינה ואח"כ מדרכי עירך ולבסוף אף להיפרד מהקרובים ביותר מבית אביך שגם שם עבדו לאלוהי נכר וגם מהם שיעקור כל קירבה וקשר.

ויקח אברם את שרי אשתו... ויצאו ללכת ארצה כנען (לב , יב)

"ויקח אברם את שרי אשתו... ויצאו ללכת ארצה כנען"

בזוהר מובא: "מאי "ויקח" אלא אמשיך לה במילי כי אין רשות לאדם לצאת לארץ אחרת בלי רשות אשתו". והקשה ה"משך חכמה" שהרי האבות קיימו כל התורה כולה וישיבת א"י גם נחשבת להם מצוה

פרשת לך לך

וא"כ יכול היה אברהם להכריח את שרה לעלות ארצה כדברי המשנה בכתובות דף ק"י "הכל מעלין לא"י"?

בשם ה"חפץ חיים" מובא שתירץ על פי דברי הגמרא: "לעולם ידור אדם בא"י אפילו בעיר שרובה נכרים" (כתובות, ק"י, ע"ב) כלומר דוקא שרובה אבל אם כולה נכרים אין דין זה קיים וא"כ בזמן שרצה אברהם לעלות היה לא"י דין שכולה נכרים ושוב לא היה יכול לכפות את שרה לעלות. ובאמת נמצא בשיטה בשם הריטב"א שדין זה נוהג דוקא כשיש שם ישוב יהודים. ה"משך חכמה" מתרץ שיתכן והציווי "לך לך", היה רק על אברהם ולא על שרה ולכן לא היה יכול לכופ אותה לעלות ארצה.

אולי אבנה ממנה (טז,ב)

פרק ט"ו כולו עוסק בברית בין הבתרים. פרק ט"ז מגולל את פרשת הגר. אף כי, לכאורה, אין קשר בין הפרשיות ופרשת ברית בין הבתרים היא פרשה "סתומה" כדי לחלק ולהפריד בין שתי הפרשיות, פרשת הגר פותחת, במפתיע, ב-ו"ו החיבור: "ושרי אשת אברם לא ילדה לו..." משמע שיש קשר.

מלבד בעיית סמיכות הפרשיות, שואל אברבנאל:

(א) מדוע שרי מזוהה כ"אשת אברם"? (וכי הוזכרה עוד "שרי" עד עכשיו?)

(ב) מדוע כתוב "לא ילדה לו" (ולא "ילדה" המלה "לו" מיותרת לכאורה)?

(ג) מדוע הציעה שרי שאברהם יקח דווקא את שפחתה ולא אשה אחרת?

(ד) מהי משמעות המלים "אולי אבנה ממנה"? אם "אבנה" מלשון "בן" הרי, זה לא יהיה בנה, כמו שהדגישה שרה באומרה "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני וכו'" ואם כדברי רש"י ("אבנה ממנה בזכות שאכניס צרתי לתוך ביתי"), כיצד תהיה "בנויה"?

המשך חכמה כותב: "עכשיו שהבטיח לו בברית בין הבתרים, בכריתת ברית שאינה חוזרת כלל, שיהיה לו זרע, הנה ראתה שמשום שהיא אשתו, לא ילדה היא לו". בכל הבטחות הזרע שניתנו לאברהם עד כה, לא הוזכר אף פעם שיצא משרי. היא הבינה שהגיע הזמן לדאוג להמשך העם היהודי ממנו ולכן הפצירה בו שישא אשה אחרת.

ומדוע דווקא הגר? השכילה שרי להבין ש"אם תהיה אשה נוכריה, תשתרר (אותה אשה) עליה גם השתרר, וכעסותה צרתה גם כעס" (אברבנאל). יתירה מכך, מטרת שרי הייתה שהיא תגדל את הבן הנולד, היא תחנך אותו לתורה ולמצוות, היא תדאג לכך שחיו יהיו ערכיים ומוסריים, והיא ואברהם יקיימו את דברי הפסוק "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (יח:ט). שליטה מלאה בחינוכו של הבן לא תיתכן אם אמו תהיה שווה במעמדה למעמדה של שרי.

בצורה כזו, ייחשב הבן שיוולד לבנה כדוגמת: "מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה, ללמדך שכל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (סנהדרין יט:).

שרי לשם שמים התכוונה, אך לקב"ה הייתה תוכנית אחרת, "כי ביצחק יקרא לך זרע".

וימצאה מלאך ה' על עין המים (טז,ז)

וימצאה מלאך ה' על עין המים וכו' ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרה גברתי אנכי בורחת. ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה (טז).

פרשת לך לך

(ז - ט)

ונשאלת השאלה, המלאך שואל את הגר מפני מי את בורחת? והיא עונה: מפני שרי גברתי וכו'. עונה לה המלאך תשובה מוזרה: שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה. וכי כך עונים, הרי זה סיבת בריחתה משום שעינתה אותה? אלא תירץ הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע במתק לשונו: כל סיבת בריחתה של הגר היתה בגלל גאותה, שלא רצתה להיכנע לשרי גברתה. והעצה כנגד הגאווה היא, להכיר מאין באת, ולאן אתה הולך, והם דברי המלאך: אי מזה באת ואנה תלכי. אבל הגר לא הבינה את הרמז, היא ענתה, מפני שרי גברתי אנכי בורחת. ולכן השיבה המלאך, מכיוון שלא הבנת את הרמז שבשאלתי, סימן הוא, שעדיין לא למדת מאומה ממידותיה הטובות של הצדקת שרי, ולכן שובי אל גברתך והתעני...

וימצאה מלאך ה' על עין המים (טז, ז)

וימצאה מלאך ה' על עין המים וכו' ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרה גברתי אנכי בורחת. ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה (טז, ז).

(ז - ט)

וימצאה מלאך ה' על עין המים, ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנא תלכי, ותאמר מפני שרי גברתי אנכי בורחת. ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה (טז, ז-ט) אמר הכותב: לכאורה צריכים להבין את מה שקרה כאן, הרי הגר ברח מפני שרי כדברי הכותב הנ"ל "ותענה שרי ותברח מפניה", אז מה גרם להגר לשמוע בקול דברי המלאך כשהוא אמר לה: "שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה", הרי היא ברח בגלל שהיא התענתה תחתיה, ולמה שתחזור לשם?

אלא אפשר והדבר יובן על פי המעשה שמסופר על הגה"ק בעל הנודע ביהודה זי"ע בדין תורה שבא לפניו, וכך היה מעשה: יום אחד התייצבו לפני הנודע ביהודה שני אנשים, האחד לבוש בבגדי "גביר" והשני לבוש בבגדי "עני", וטוען האדם הלבוש בבגדי העני, כי הוא בעצם הגביר, ואילו ההוא שלבוש בבגדי "הגביר", הוא סה"כ העגלון שהוא שכר בכדי לקחתו לעיר הקרובה, אך באמצע הנסיעה קם העגלון והכריח אותי להפשיט את בגדי - בגדי "הגביר", והוא לבשם, ואילו לי הוא ציווה ללבוש את בגדיו המרופטים, כוונתו בכך היתה, להשתלט על הסוס והעגלה ועל כל הכסף המצוי בה, ולטעון שהכל הם רכוש הפרטי, והראיה היא, שהנה הוא לבוש בבגדי "העשיר" ואילו אני לבוש בבגדי "העני"...

חכך הנודע ביהודה בדעתו לכמה רגעים, לפתע פנה אליהם ואמר: בואו אלי מחר בבוקר ואדע מה לפסוק על פי דין תורה.

בינתיים ציווה הנודע ביהודה למשמשו, כי למחרת, עם הכנסם לחדר ההמתנה, ישהה אותם במשך שעות ארוכות, ורק כשיצווה עליו, אז יכניסם. וכך הווה, למחרת מגיעים שניהם בשעה היעודה, והמשמש מורה להם לחכות, וכך הם מחכים שעות רבות, מתוך עצבים מרוטים, ואז אחרי שכבר פקעה סבלנותם פתח הרב את הדלת ואמר: "העגלון יכנס"!!!

כמובן, מי נכנס, אותו מתחזה בבגדי העשיר שהיה בעצם אותו עגלון שניסה לשדוד את העשיר...

חכמת הרב היתה, לתת לו הרבה זמן שייבתטל וישתעמם, ואז בפתע כשיקרא "העגלון יכנס", מרוב רגילות שכך תמיד קוראים לו, הוא יכנס ולא יצליח להתחזות גם בפניו...

ויתכן שדבר מעין זה עשה המלאך להגר, כי הויכוח בין שרה להגר נסב על כך, שהגר טענה שאינה

פרשת לך לך

שפחה יותר, עקב נישואיה לאברהם, והיא לא חייבת יותר לעבוד, כנגדה טענה שרה שהיא עדיין שפחה וחייבת בעבודות. אברהם פסק כשרה והגר ברחה. ואז בא המלאך ואומר לה בפתאומיות: "הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנא תלכי"? ואז מיד ענתה הגר מתוך רגילות: "מפני שרי 'גברתי' אנוכי בורחת!"

ואז גילתה את האמת למפרע מה תפקידה ומעמדה בבית שרה...

הנך הרה ויולדת בן (טז,יא)

בספר "אגרות לחם שלמה" להגה"ק משאלמויא זי"ע מובא כאן רמז נפלא בפסוק זה, וכך כותב: סיפר לי דודי כשהיה בלבוב אצל הגאון רבי צבי אורנשטיין מלבוב זי"ע והשתעשע עמו בדברי תורה. כשרצה ללכת ולזה אותו הגאון ועמדו על הפתח, אמר לו הרב מלבוב: אספר לכבודו מעשה אשר בודאי יהיה מאד חשוב אצלו: הנה הרב הגאון רבי דוד מפאדהייץ ז"ל, בן הגה"ק בעל הקצות החושן זי"ע, סיפר לי, כשהדפיס את ספר הנפלא "אבני מלואים" מאביו הקצות החושן, לא היה יכול למכרם, היות שאביו היה מתנגד לחסידים, וכן היה הרב הנ"ל מתנגד גדול, על כן לא קנו ממנו החסידים את הספר, והיה צר לו מאד על זה, ולא ידע עצה בנפשו מה לעשות. אך פעם אחת בנסעו בדרך, נכנס לאיזה אכסניה אצל איש אחד ת"ח וחסיד, וקירב אותו החסיד מאד, מכיון שראה שהוא ת"ח והיה מפורסם כבנו של הקצות החושן ז"ל אשר היה נכבד וחשוב מאד בעיניו. ואמר לו האיש: איעצך עצה שתיסע לקאזניץ, אל המגיד הקדוש בעל העבודת ישראל זי"ע, והוא יקרב אותך ויכבדך, ויקנה ממך הספר, ויתן לך מכתב בשבח הספר הנ"ל, ואז תמכור את כל הספרים שיש לך כרצונך, כי כל האנשים המסתופפים בצלו ימחרו לקנות הספר מכבודו. אך תנאי אחד אבקשך, כי תזכיר את שמי לפני הרבי, כי חשוך בנים אני, ויברכני להיפקד בזרע של קיימא. וישמע הרב מפאדהייץ לעצתו, אף שהיה קשה לפניו ליסע אל רבי רבן של חסידים, אבל הבין שזה יועיל למכור ספרי אביו ז"ל, ע"כ שמע לעצתו, וגם הבטיח שיזכיר את שמו לפני הרבי כבקשתו.

כשהגיע לקאזניץ, הלך מיד לבית הרבי, ומיד התירו לו להיכנס מפני מע"כ. שאל אותו הרבי: מה בקשתך? וענה לו: אני הרב מפאדהייץ בן הקצות החושן, והדפסתי ספר 'אבני מלואים' על שו"ע אשר חיבר אבי ז"ל, אבל לא אוכל למכרו, ויעצני מאן דהו שאסע אל כבודו לבקש ממנו שיכתוב לי כתב מליצה לאנשי שלומו. מיד כיבדו הרבי ואף קנה ממנו ספר אחד, וכתב לו מליצה טובה, בירכו ונסע לדרכו.

כשכבר היה רחוק מקאזניץ נזכר שלא הזכיר את אותו האיש לפני הרבי, ונצטער מאד כי מעל בשליחותו, ושב מיד בחזרה לקאזניץ, ובא לפני הרבי ואמר, כי שכח להזכיר את פב"פ שיפקד בזרע של קיימא. אמר לו הרבי: הרי המלאך הממונה על הריון בגימטריא ע"ה. יאמר לי א"כ מעלת כבוד תורתו היכן נרמז דבר זה? השיב הרב מפאדהייץ מיד: שמבואר בגמרא (נדה טז:) דמלאך הממונה על ההריון 'לילה' שמו, שנאמר (איוב ג' ב') "והלילה אמר הורה גבר", וגימטריא של 'לילה' הוא ע"ה.

השיב לו הרבי: יפה אמר כבודו, אבל אתם הבאתם ראייה ממקום של חושך - לילה, אך אני יביא לכם ראייה ממקום של 'אור'. דהנה בפרשת לך לך כשהמלאך אמר להגר, הנך הרה ויולדת בן, 'הנך' בגימטריא ע"ה, וכיון ש"הנך בגימטריא ע"ה, על כן יפקד האיש הנ"ל פב"פ בבן זכר! ונפרד ממנו שוב לשלום.

מיד נסע משם הרב מפאדהייץ, ומכר אח"כ במחיר טוב את כל הספרים, כי כל החסידים קנו את הספר במחיר מלא. ובאותו שנה אף נולד לחסיד הנ"ל בן זכר, ולא נפל מדבריו ארצה!...

אתה אל ראי (טז,יג)

פרשת לך לך

רש"י שרואה בעלבון של עלובין

מעשה שהיה בנערה צדיקה וחסידה, בת לאחת המשפחות המיוחסות ביותר בעם היהודי, שהכל ניבאו לה עתיד מזהיר, והיו בטוחים שתשתדך עם גאון הגאונים, עם האחד והמיוחד שבין גדולי הדור הבא. &

והנה, זמן קצר לפני תקופת שידוכיה, הוציאו עליה שם רע בעניין פלוני, שלא היה ולא נברא. כדרך של בריות, הופצה השמועה במהירות מאיש לרעהו. הנערה ניסתה להכחיש את העלילה, אבל עד מהרה הבחינה שלא תוכל לה, לשמועה זו, שעברה כבר משכונה לשכונה ומעיר לעיר, והמצב יצא משליטתה.

כל בן-אנוש היה יוצא מדעתו כתוצאה מאירוע משפיל שכזה. אבל היא, בהיותה בת ישראל כשירה וחסודה, שחונכה על ידי הוריה לביטחון מלא באלוקים חיים, קיבלה עליה את הדין באהבה גמורה, לא באה בטרוניות ומענות, לא בעטה בבוראה חלילה, אלא שפכה תחנוניה לפני בוראה: 'אני מטילה את עצמי אל זרועותיך, ובטחת בך שגם דבר זה שאירע לי, לטובתי הוא'.

הצעת השידוכין היחידה שהגיעה אליה, לאחר צאת השמועות הזדוניות, היתה של בחור שנשא בתואר 'עוזר העגלון של העיירה'. שמעו טוב: אפילו את העגלון לא הציעו לה. גם הוא לא היה מוכן להשפיל את עצמו כדי להינשא לה. האדם היחיד שהיה מוכן להשתדך עימה, היה העוזר של העגלון... והיא, כמי שמכירה את ריבונה ובטחת בו בלב שלם, הסכימה להינשא לבחור זה, אבל מני אותו רגע, היה שגור בפיה נוסח הברכה שאומרים לאחר ההפטרה - "ולעלובת נפש תושיע". גם כשעמדה תחת חופתה, פנתה אל ה' יתברך בבכי "ולעלובת נפש תושיע"...

אמנם תפילה זו מיוסדת על ציון וירושלים, העלובה מבלי בניה, אבל היא החילה את המילים המרגשות הללו גם על עליבותה-שלה, והתפללה לאלוקיה, שאם היא לא זכתה להינשא לבן תורה מופלג, לפחות שילדיה יזכו לצמוח לגדולי תורה ויראה.

והקב"ה שמע לעלובה הלזו. ארבעה בנים גדולי עולם יצאו ממנה ומעוזר-העגלון. אחד מהם היה בעל ה'עמודי אור', השני בעל ה'חוסן יהושע', וגם שני הבנים הנוספים פיארו את שלשלת הדורות בעם ישראל. ומעניין שבעל ה'עמודי אור', שהריץ תשובות הלכתיות לכל רחבי תבל, היה נוהג לחתום בסיום מכתבו בתואר 'העלוב'... לאות ולסימן שבשל עליבותה של אימו, ונכונותה להשפיל את עצמה ולהינשא לאותו אדם פשוט, זכה הוא להגיע לעולם ולצמוח לאחד מגדולי הדורות.

ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב,א)

בכינוס לב לאחים שהתקיים בניסן תשס"ו נעמד הרה"ג חזקיהו מישק ובסקי שליט"א וסיפר מעשה נורא: באחד הישיבות בארץ ישראל ישנו בחור בן עליה מתמיד עצום לא פסיק פומיה מגירסא, ישן עם הגמרא, אוכל עם הגמרא, הולך עם הגמרא, וכל דקה פנויה הוא חי ונושם את התורה הקדושה, ועל אחת כמה וכמה בשעת הסדרים שהבחור לומד בהתמדה עצומה ונשגבה, בהתלהבות ושמחת התורה בצורה מפליאה ומעוררת השתאות.

בנוסף לזאת הבחור הזה הוא עובד ה' נשגב, הוא עובד על עצמו בכל התחומים, במידות, בתאוות, התפילות שלו לווהטות ונלהבות מעומק הלב, כל כולו פלא של בחור בעמל והשקעה שהוא משקיע בתורה ויראת שמיים מתוך אהבה ויראה, רבותיו מנבאים לו עתיד מזהיר בעולם התורה והיראה, ומצפים שאם ימשיך כך, עדין להיות אחד מגדולי הדור ממש.

פרשת לך לך

הנהגתו של אותו בחור הפליאה את צוות הישיבה, היתכן בחור בכזה גיל לומד ועובד את הקב"ה בצורה כזו עוצמתית? מה הסוד הטמון באותו בחור? התפלא המשגיח. אולם יום אחד הסוד התגלה, והסוד הזה באמת בכוחו להביא כל אחד אל הפסגות הגבוהות ביותר בתורה ויראת שמיים.

היה זה כאשר יום אחד הגיע הבחור לראש הישיבה בה הוא לומד, ואמר לו שברצונו לשאול שאלה שמטרידה אותו כבר כמה ימים, ואינו מוצא לה פתרון. ראש הישיבה, הכניסו לחדרו המיוחד, הושיבו על הכסא וביקש מאחד הבחורים שיגישו לפניו כוס תה.

לפני שאני שואל את שאלתי, ברצוני לגולל את קורות חיי בפני ראש הישיבה, שעיי"כ יובן היטב שאלתי, ראש הישיבה נתן את הסכמתו. הבחור החל לספר, נולדתי בארצות הברית להורים שלא שמרו תורה ומצוות, יום אחד אמי שמעה הרצאה מאיזה רב והחלה להתקרר ליהדות, מיום ליום התקרבה והתחזקה יותר ויותר.

אבי לא ראה בעין יפה את התקרבותה של אמי ליהדות, אך כל זמן שזה לא השפיע באופן המעשי בחיי הבית, לא ראה צורך להתערב, קיבל את העניין בשתיקה, כך במשך תקופה.

עד שהגיע אותו יום שישי, שאמא הביאה עמה שני פמוטים, ואמרה לאבא שהיא החליטה לקבל על עצמה עול מלכות שמיים, והיא הולכת להדליק נרות שבת קודש, כאן אבא לא יכל להתאפק הוא ראה להיכן כל זה מוביל, ולא היה בדעתו להשתתף בעסק הזה, עד כאן הוא אמר לאמא, שהוא לא מוכן בשום אופן לכך, או הוא או היהדות, אם ברצונך דווקא להתחיל לקיים מצוות אני אפרד ממך לעולמים.

אמא התחילה לבכות, היא הייתה בודדה בעולם, ולא רצתה לפרק את החבילה, היא ניסתה להשפיע על אבא, ולתאר לו, כמה חיים נפלאים הינם חיי היהדות, כמה מתוקים הם מצוות התורה הקדושה, וכמה אושר ושלווה זה הביא לה בנפשה, אולם אבא לא הסכים לשמוע על כך בשום אופן, או אני או היהדות, לאחר מאבק איתנים אמא הכריזה במסירות נפש שהיא לא יכולה לוותר על היהדות בשום אופן...

ואבא עזב, נשארתי אני ואמא בודדים בעולם, למדתי באותה תקופה ב"פאבליק סקול" - בית ספר של גויים, יום אחד אמא שמעה הרצאה מאחד הרבנים על חשיבות לימוד התורה והחליטה לשלוח אותי ללמוד בתלמוד תורה. החילתי בחסדי השי"ת ללמוד את תורתו הקדושה במשך הזמן זכיתי לטעום את טעמה הערב והתחלתי להתמיד בלימודי.

כשהגעתי לקראת סוף כיתה ח', אמי קיבלה יום אחד טלפון מהמנהל הרוחני של התלמוד תורה שבו למדתי, הוא שיבח אותי בפניה, ואמר לה, היות והוא צופה לי עתיד מזהיר בעולם התורה והיראה, ע"כ לטובתי כדאי שאסע ללמוד בארץ ישראל, כפי שאני מכיר את אופיו, הוסיף ואמר, הוא לא יוכל למצות את כישורונותיו ויכולותיו כמו בארץ הקודש, רק שם הוא יזכה להגשים את שאיפותיו הרוחניות הכבירות, רק שם הוא יזכה לממש את הפוטנציאל העצום הטמון בנפשו בכוח רצונו ועמלו...

ימים ולילות של מאבקי נפש עברו על אמי באותה תקופה, כן לשלוח לא לשלוח, היצר טוב לחש לה, העיקר בעולם הזה הוא לימוד התורה הקדושה, והנה זכית לבן שראוי להאיר את שמי היהדות הוא יזכה לעלות ולהתעלות במעלות התורה והיראה, וחבל לא לתת לו את הכלים והאפשרויות להגשים את משאלות לבו הטהור.

ולעומת זאת הגיע היצר הרע ואמר, איך את יכולה להשאיר את עצמך בודדה בעולם. לא רק שאבדת את

פרשת לך לך

בעלך, כעת אם תשלחי אותו ללמוד בארץ ישראל את עומדת לאבד את הנפש האחרונה הקרובה לך ביותר בעולם, בנך היקר. איך תסתדרי בלעדיו? איזה טעם יהיה לחיים שלך כשאת בודדה בעולם. ואם את חוששת לגדלותו הרוחנית של בנך, הוא ברצונו הכביר יצליח גם באמריקה להתעלות ולהיות ממאורי הדור...

המלחמה ניטשה במלא עוזה, דמעות שפכה אמי בתפילותיה שיעזור לה הקב"ה להגיע להחלטה הנכונה, יום אחד כשהייתה מבולבלת ונסערת מרוב ספיקות והתלבטויות, התפללה להקב"ה מלב שבור וביקשה מאיתו יתברך שיאיר עיניה ויסייע בידה להחליט.

אחרי התפילה שנבעה ממעמקי עמקים של לבה השבור, העננים התבהרו והגיעה להחלטה אמיצה לשלוח אותי לארץ ישראל, באומרה לעצמה שרק כך אני יודעת שעשיתי את המקסימום שהיה בידי כדי שבני יצמח לאדם גדול בישראל, ואילו אם לא אשלח אותו ולא יתעלה כראוי לא אוכל לסלוח לעצמי נצח נצחים על שקיפדתי במו ידי את האדם הגדול בענקים לצאת מבני היקר.

באותו ערב כשחזרתי הביתה מהתלמוד תורה, אמא קיבלה את פניי במאור פנים ושמחה, ואמרה לי יענקל'ה החלטתי לשלוח אותך ללמוד בארץ ישראל, אמנם זה קרבן עצום בשבילי להיפרד ממך, אבל כל קרבן שבעולם כדאי בשביל תורה!

ואכן כעבור זמן מה נסעתי בלויית אמא לנמל התעופה, נפרדה ממני בדמעות, ובקשה אחת הייתה בפניה, בני היקר, אמרה לי בדמעות לב של אמא, קרבן גדול אני מקריבה כשאני שולחת אותך ללמוד בארץ ישראל, אני נשארת לבד בודדה בעולם, והכל רק כדי שתזכה להתעלות במעלות התורה והיראה, אנא בני היקר תשקיע את כל כולך, רק בלימוד התורה וקיום המצוות. כדי שקרבני לא יהיה לשווא ח"ו!

הגעתי לארץ ישראל וזכיתי להיכנס לישיבה הקדושה של רבינו, המשיך הבחור והתמסרתי ללימוד התורה בכל ליבי ונפשי, הקרבן הגדול של אמא, דירבן אותי להתעלות, הדמעות ששפכה עלי צרבו את לבי, והפכו להיות הדלק של העלייה הרוחנית שלי, כל הזמן בער לי לימוד התורה הקדושה, לא יכולתי לנוח לרגע, כי ידעתי שכל רגע כאן בארץ ישראל זה רגע של קרבן, יש מישהו שמקריב את דמו ונפשו בשביל כך, אז איך אני יכול לבטל את הזמן בשטויות?!

לפני כשנה, המשיך הבחור וסיפר, אני מקבל טלפון עצוב מאמא, בו היא מספרת לי כשהבכי חונק את גרונה, של"ע גילו אצלה את המחלה, והחלה לבכות נוראות בטלפון שהיא בודדה בעולם ואין לה אפילו כתף לבכות עליה, ואז שאלתי, אמא אולי שאני אחזור לאמריקה לסעוד אותך בעת חולייך? ואמא ענתה בתקיפות לא, בני היקר, כל קרבן כדאי בשביל תורה, תשאר בארץ ישראל ותמשיך לעשות שטייגען בכל הכוח, אולי בזכות זה ירחמו עלי מהשמיים ואתרפא, מאז ממשיך הבחור ומספר, כל יום שישי אמא הייתה מתקשרת ובוכה על קשייה וייסוריה, על בדידות ועל סבלה, ובכל טלפון הייתי שואל ומבקש ומתחנן אמא אולי בכל זאת אסע לאמריקה כדי להיות איתך?

וכל פעם מחדש אמא סירבה. בגבורת נפש כבירה ונשגבה, כשכל פעם הייתה אומרת לי יענקל'ה תורה זה מעל הכל, כל קרבן שבעולם כדאי בשביל תורה! בשביל תורה אני מוכנה לסבול הכל, העיקר שתתעלה בני יקר.

אמנם לא הייתי עם אמא בגוף, אבל ברוחי ונפשי חייתי עם אמא יום יום שעה שעה, שפכתי לב כמים בתפילה לפני הבורא עולם שירפא אותה, השקעתי את כל רמ"ח איברי ושס"ה גידי בתורה הקדושה

פרשת לך לך

ובעבודת השי"ת.

אבל תפילותיי לא נענו, רצו אותה בישיבה של מעלה, לפני כחודש התקשרה אמא ואמרה שהרופאים לא נותנים לה עוד הרבה זמן, זה שאלה של ימים עד שאבא שבשמיים יאסוף אותה אליו, ואז פרצתי בבכי סוער, ואמרתי, אמא אולי כעת, אולי כעת ברגעים האחרונים שלך עלי אדמות אבוא להיות לידך ולהנעים לך את השעות והימים האחרונים שלך...?

אבל אמא כדרכה סירבה בתקיפות, בני יקר לא, הכל כדאי להקריב בשביל תורה גם את הרגעים הקשים והמרים האחרונים הללו...

ואז המשיכה אמא ואמרה מתוך בכי מרטיט, בני היקר, הקרבתי רבות למענך, את כל חיי הקרבתי בשביל התורה שלך, אנא בני היקר, אני רוצה שתבטיח לי שאתה תתקשר בקשר אמיץ ונצחי לתורה הקדושה, תהגה בה ותחיה עמה יומם ולילה בכל עת ובכל מצב, ואז אלך רגועה לעולמי ביודעי שהשארתי כאן, נר התורה בהיכל ה', השארתי נר נצחי שיאיר את שמי היהדות בעתיד, ואז אוכל ללכת רגועה ושלווה לעולמי ביודעי שקרבני שהקרבתי בתמצית דם ונשמתי לא היה לשווא...!

שבוע אח"כ כבר לא היה טלפון, הקו נדם עם נדימת לבה של אמא, מאז אני מנסה ומשתדל להתמסר כל כולי ברמ"ח איברי ושס"ה גידי לתורה ויראת שמיים, וכעת נפשי בשאלתי, פונה הבחור בדמעות לראש הישיבה: "האם נראה לראש הישיבה שאני עושה מספיק למען קיום צוואתה של אמא...?" שאלה נוקבת ויורדת עד תהום "האם אני עושה מספיק...?"

שאלה שהביאה את אותו בחור לפסגות, שאלה זו מביאה לכל מי ששואל אותה ברצינות להצלחות ופסגות ללא סוף...

הדרישה הזו מהדהדת בנבכי לבבו של כל יהודי. שילך כל הזמן מחיל אל חיל. לא לעמוד ולא להשתהות, אלא להתעלות ולהתעלות כל הזמן... כי הזמן הוא גורם מאיץ. שהרי "היום קצר והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דחוק".

לך לך! אמר הקב"ה לאברהם אבינו, ושמוט מאחוריך את כל מה שכובל אותך. לך לך מארצך - מארציותך, וממולדתך - מתכונותיך המולדות ומבית אביך - מהישענות פאסיבית על מה שלתוכו נולדת.

הַנְהַיֵּג אֶת יְדֵי עַמִּי כִּי אֲשֶׁה יַפְתִּי מִרְאָה אֶת (יב,יא)

באחד מהשבע ברכות שהיו לנו בעבר נכנס אברך שדרש את הוורט הזה ומאוד מצא חן בעינינו

כתוב ברש"י שאברהם הכניס את שרה לתיבה (למזוודה) וכאשר המוכסים תבעו את המכס היא נתגלתה.

הדרשן עצר בדרשתו ושאל: מי מהציבור היקר והקדוש כאן חושב שהוא יכול להכניס את אשתו למזוודה?

הציבור החל לצחוק והדרשן אמר אבל אברהם אבינו כן הצליח....

הסוד הוא בפסוק שמופיע לפני כן "ידעתי כי יפת מראה את" כלומר הוא פירגן לה !!!
כאשר מפרגנים לאשה היא כבר תיכנס לבד למזוודה .

פרשת לך לך

הוא המשיך שהוא מאחל לזוג הצעיר שיפרגנו זה לזו וזו לזה ואז ישיגו את כל מבוקשם. בשורות טובות וכל טוב.

צפונה ונגבה (יגיד)

כאשר יחנו כן יסעו כקורה או כתיבה?

"כאשר יחנו כן יסעו" בספרי והמדרש על הפסוק & גם מובא גם ברש"י שכשעם ישראל היו במדבר הם חנו וגם נסעו, נמצא שנסיעתם הייתה כחנייתם ויש שני פירושים איך ובאיזה צורה נעו האם כקורה מלבנית או שמא כתיבה מרובעת. האם חנו כתיבה ונסעו כקורה או גם נסעו כתיבה? זו השאלה.

במדבר פרק ט פסוק יח: על פי יהוה יסעו גבי ישכאל ועל פי יהוה יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו:

רש"י- על פי ה' יסעו. שנינו במלאכת המשכן, כיון שהיו ישראל נוסעים, היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, תקעו והריעו ותקעו, ולא היה מהלך עד שמשה אומר קומה ה', ונסע דגל מחנה יהודה. זו (ר) בספרי (פד): ועל פי ה' יחנו. כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה, ולא היה נפרש עד שמשה אומר שובה ה' רבבות אלפי ישראל, הוי אומר על פי ה' וביד משה: (רש"י)

מדרש פרשת במדבר- וכך היו מהלכין על גביהם, וכמין קורה יוצאה מתוך הענן, שהיו יודעין לאיזה רוח הם יוצאין. כך היה מסע כל דגל ודגל. גמרו להלך עד היכן שהוא רוצה שיחנו, אותו הענן שהיה נראה כמין קורה, היה כנוסע (ב)עצמו, והם יודעין שבאותו מקום הם חונים.

מובא בירושלמי מסכת עירובין דף לג' כך: כיצד היו ישראל מהלכין במדבר רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיה חד אמר כתיבה וחרנה אמר כקורה מאן דמר כתיבה (שם) כאשר יחנו כן יסעו מאן דמר כקורה (במדבר י) מאסף לכל המחנות לצבאותם. & מאן דמר כקורה ומה מקיים כתיבה כאשר יחנו כן יסעו מה בחנייתן על פי הדיבור אף בנסיעתן על פי הדיבור ומאן דמר כתיבה מה מקיים כקורה מאסף לכל המחנות לצבאותם לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה.

מכיוון שאין במדרש הזה הכרע בנושא אנו רוצים לבוא & ולטעון ששתי הדעות צודקות.

היבטים נוספים לקורה ולתיבה.

קורה בתנועה- מסכת בבא קמא פרק ג משנה ה' כתוב: && זה בא בחביתו, וזה בא בקורתו, נשברה כדו של זה בקורתו של זה--פטור, שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך. & היה בעל הקורה ראשון, ובעל החבית אחרון--נשברה חבית בקורה, פטור; אם עמד בעל הקורה, חייב; אם אמר לו לבעל החבית, עמוד--פטור. & היה בעל החבית ראשון, ובעל הקורה אחרון--נשברה חבית בקורה, חייב; אם עמד בעל החבית, פטור; אם אמר לבעל הקורה, עמוד--חייב. &

קורה בטהרה- למדנו במסכת כלים פרק טו 'א' וכך כתוב: & כלי עץ, כלי עור, כלי עצם, וכלי זכוכית--פשוטיהן, טהורין; ומקבליהן, טמאין. & נשברו, טהרו; חזר ועשה מהן כלים, מקבלין טומאה מכאן ולהבא. & השידה, והתיבה, והמגדל, כוורת הקש, וכוורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריית--שיש להן שוליים, והן מחזיקין ארבעים סאה בלח, שהן כוריים ביבש--הרי אלו טהורין.

פרשת לך לך

קורה במבוי- למדנו במסכת עירובין פרק א משנה ב'- הכשר מבוי, בית שמאי אומרים, לחי וקורה, ובית הלל אומרים, לחי או קורה. רבי אליעזר אומר, לחיין. משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות, שהוא [נתר] או בלחי או בקורה, על מה נחלקו, על רחב מארבע אמות ועד עשר, שבית שמאי אומרים, לחי וקורה, ובית הלל אומרים, או לחי או קורה. אמר רבי עקיבא, על זה ועל זה נחלקו.

קורה מופיעה באלמנטים של מבוי היא עושה את צורה הפתח היא נמצאת למעלה גם בנושא היזק של אדם ההולך עם קורה ונעמד לכתף ושברה הקורה את& כד היין של חבירו. עוד יש ואפשר לקטלג את הקורה כפשוטי כלי עץ שלא מקבלים טומאה. היא גם למעלה במעמד של משפיע. קורות הבית. בצל קורתיו.

במדרש פרשת מסעי כתוב כך: כצאן מהו. מה הצאן אין מכניסין אותו לצל הקורה, אף ישראל כל זמן שהיו במדבר לא נכנסו לצל הקורה ארבעים שנה. מה הצאן אין כונסין להם אוצרות אלא רועה במדבר, כך ישראל ארבעים שנה שהיו במדבר נזונו בלא אוצרות. ומה הצאן כל מקום שהרועה מנהיגה היא נמשכת אחריו, כך ישראל כל מקום שהיו משה ואהרן מסייעין אותם, נוסעין אחריהם, שנאמר, אלה מסעי בני ישראל. לקיים מה שנאמר, נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן:

תיבה בהלכות שבת- במסכת& שבת פרק טז משנה& ה'- & רבי שמעון בן ננס אומר, פורסין עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהן האור, מפני שהוא מחרך.&

במסכת תענית- פרק ב, & סדר תעניות כיצד:& מוציאים את התיבה לרחובה של עיר; ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה, ב, & עמדו בתפילה-- מורידין לפני התיבה זקן ורגיל, ויש לו בנים, וביתו ריקן, כדי שיהא ליבו שלם בתפילה;

תיבה- היא כלי גדול וכבד המונח בקרקע ובשל כך אינו מקבל טומאה והוא גם נחשב לכלי קיבול ענק.

מסתבר שיש כאן בקורה, ובתיבה, אלמנטים של נייחות וניידות ככתוב "כאשר יחנו כן יסעו", גם עניין של אין אפשרות של כל טומאה, כי עם ישראל בעצם יצירתו ובשורשו אינו יכול בכלל לקבל טומאה אמנם יהודי/ה באופן אישי פרטי כן, אך 'כלל ישראל' קדוש הוא ואין בו כל טומאה.

הרימותי ידי וגו' אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך (יד, כב)

מדוע נשבע אברהם אבינו על אי קיחה מכל המלקוח. אולם במדרש (תנחומא סימן יג) אמרו, שכאשר בא מלך סדום להודות לאברהם על שבזכותו ניצל נפשו וממונו, ואמר לו "הרכוש קח לך" שבזכותך ניצלתי, נשבע אברהם אבינו ואמר, לבל יקח ממנו דבר, ואמר "אם מחוט ועד שרוך נעל", למה? לפי שהקב"ה הבטיחני שהוא יעשרני, שכך אמר לי ואברכך "ואגדלה שמך והיה ברכה". אמר לו הקב"ה: "אתה מאסת שכר בשר ודם - שכרך הרבה מאד מכאן ולהבא".!

הרי לנו הנהגת אבינו אברהם ותגמול אלהינו לבוטח ולמאמין בו. הלא אילו לקח אברהם את המתנות אשר העניק לו מלך סדום לאות "הוקרה", הרי אין נגרע ואין נפגע בכך, מהימנותו של אברהם בקונו, וא"כ מה כל הרעש הזה והזהירות עד כדי שבועה. ברם, ככל אשר האדם ליבו שלם בבטחון אמיתי, בכח אל עליון. כך בשיעור זה מנטרל עצמו מכל כח תחתון. כי זה לעומת זה. והנה בן מלך אשר כל חפץ לב אין חסר לו, וכל אשר ישאל ליבו, מיד מוצג לפניו, לא יעז לבקש ולא ברמז מהמון העם דבר וחצי דבר. ומדוע, אלא כיון שהכל מוכן עבורו והכל שלו, אין לו שום זיקה לעזר חיצון. כמו כן ככל אשר לב האדם בוטח באל - כן מתרחק מבטוח באדם.

פרשת לך לך

וכמים הפנים לפנים כן הקב"ה. כשם שהאדם מראה טוהר ליבו בבטחון באביו, כן האב - אבינו שבשמים - מחזיר לו ברוב טובו וזה שנאמר 'ודורשי ה' - לא יחסרו כל טוב'.

ובכן, זוהי היתה מידתו של אברהם אבינו ע"ה וזוהי מתן שכרו מאת בוראו. וכך היתה גם מידת דוד המלך ע"ה, וכמו שאמר (תהילים סג, ט) "דבקה נפשי אחרריך - בי תמכה ימינך" וכמו שביארו בזוהר (פרשת ויצא קסג:): בגין דדוד מלכא, הוה מתדבק נפשיה תדיר אבתריה דקב"ה "ולא חייש למילין אחרנין דעלמא" וכו'. וכיון דאיהו הוה מתדבק בקב"ה, - הוה תמיך ביה ולא שבקיה. "מכאן, לבר נש כד אתא לאתדבקא בקב"ה, קודשא בריך הוא אחיד ביה, ולא שביק ליה".